

Evreii din nordul
Transilvaniei sub
autoritatea statului ungar
(1940-1944): expulzări,
detașamentele de muncă
din Ungaria și Ucraina,
ghetoizare și deportare la
Auschwitz și în alte
lagăre de exterminare

► Jurnalul Evei Heyman

europafm.ro/holocaustul-vazut-prin-ochii-unui-copil-jurnalul-evei-heyman/

Competențe specifice:

- ▶ 1.3. Exprimarea opiniilor referitoare la impactul evenimentelor/proceselor/fenomenelor istorice asupra societății, prin prisma multiperspectivității și a diversității culturale
- ▶ 2.2. Manifestarea unui comportament deschis față de diversitatea culturală
- ▶ 2.4. Analiza critică a consecințelor stereotipurilor, prejudecăților, rasismului, antisemitismului și a altor forme de discriminare
- ▶ 3.1. Asumarea de roluri ce implică empatie și respectarea demnității umane

Evreii din nordul Transilvaniei sub autoritatea statului ungar (1940-1944): expulzări, detașamentele de muncă din Ungaria și Ucraina, ghetoizare și deportare la Auschwitz și în alte lagăre de exterminare

Conținuturi:

- ▶ Masacre și expulzări
- ▶ Detașamentele de muncă din Ungaria și Ucraina
- ▶ Ghetoizare
- ▶ Deportarea la Auschwitz și în alte lagăre de exterminare
- ▶ Studiu de caz: Elie Wiesel

Masacre și expulzări

Dictatului de la Viena (30 august 1940)

În termenii Dictatului de la Viena (30 august 1940), România a fost forțată să accepte cedări teritoriale. A pierdut astfel partea de nord-est a Transilvaniei, cuprinzând județele Sălaj, Bistrița-Năsăud, Ciuc și Someș, cea mai mare parte a județelor Bihor, Trei Scaune, Mureș-Turda și părți din județul Cluj.

► Dictatul de la Viena, Wikipedia

Masacre și expulzări

- ▶ Masacrul de la Treznea
- ▶ Odată cu intrarea trupelor de ocupație maghiare, s-a instaurat o atmosferă de teroare, menită să preseze populația românească să treacă granița. Au avut loc o serie de execuții în masă, vizând în special populația românească, cele mai cunoscute fiind cele din toamna anului 1940 de la Treznea și Ip. La 9 septembrie 1940, în comuna Treznea, la 15 km de Zalău, au fost masacrați cu focuri de mitraliere sau străpuși cu baionetele 93 de oameni (87 de români și 6 evrei), iar în satul Cerișa au fost executați opt români și patru evrei. Au avut loc masacre și în alte sate și comune. Ambele guverne au procedat la expulzări.
- ▶ https://www.youtube.com/watch?v=aCYuWI_Uxho&t=3s

Trupele maghiare mărșăluiesc în Zalău în ajunul masacrului,
Wikipedia

Masacre și expulzări

► Masacrul de la Sărmaș

Un alt masacru comis de armata ungară a avut loc ulterior în localitatea Sărmaș (județul Mureș), la 17 septembrie 1944, când au fost torturați și omorâți 126 de evrei, dintre care 43 de copii sub 15 ani, împușcați, omorâți cu patul puștii și prin asfixiere (îngropați de vii).

Monumentul evreilor uciși la Cămərașu, jud. Cluj, Wikipedia

► Săparea gropilor

► <https://www.scena9.ro/article/sarmas-masacru-evrei-maghiari>

Detașamentele de muncă din Ungaria și Ucraina

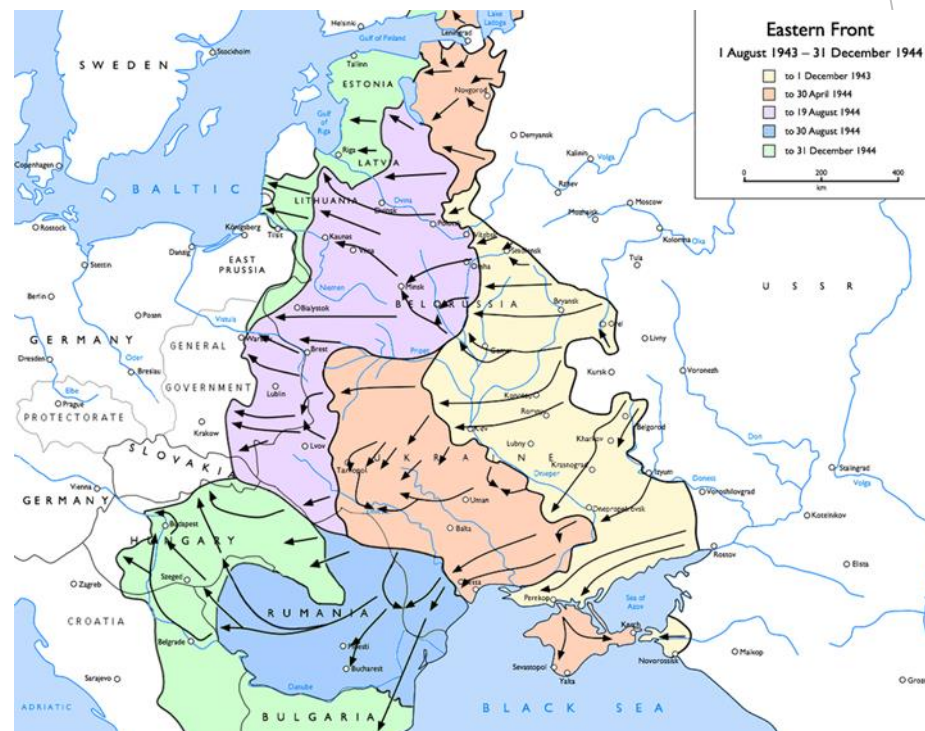
- ▶ În Transilvania de nord, în 1940, circa 15 000 de bărbați evrei cu vârsta cuprinsă între 14 și 48 ani au fost înrolați cu forța în detașamentele de muncă. Bărbații din aceste detașamente au fost trimiși mai întâi în lagăre de muncă din Ungaria, iar apoi pe linia frontului din Ucraina și cea mai mare parte a lor a pierit pe Frontul de Est. Numărul deceselor și a accidentelor de muncă a fost foarte ridicat, în special pe Frontul de Est (se estimează circa 25 000 - 40 000 de victime).

- ▶ Coloană de evrei la muncă forțată în Sárospatak, Ungaria, 1941.
- ▶ <https://muzeon.ro/ziarul-taberei-conditiile-din-taberele-de-munca-fortata-maghiare/>

Detașamentele de muncă din Ungaria și Ucraina

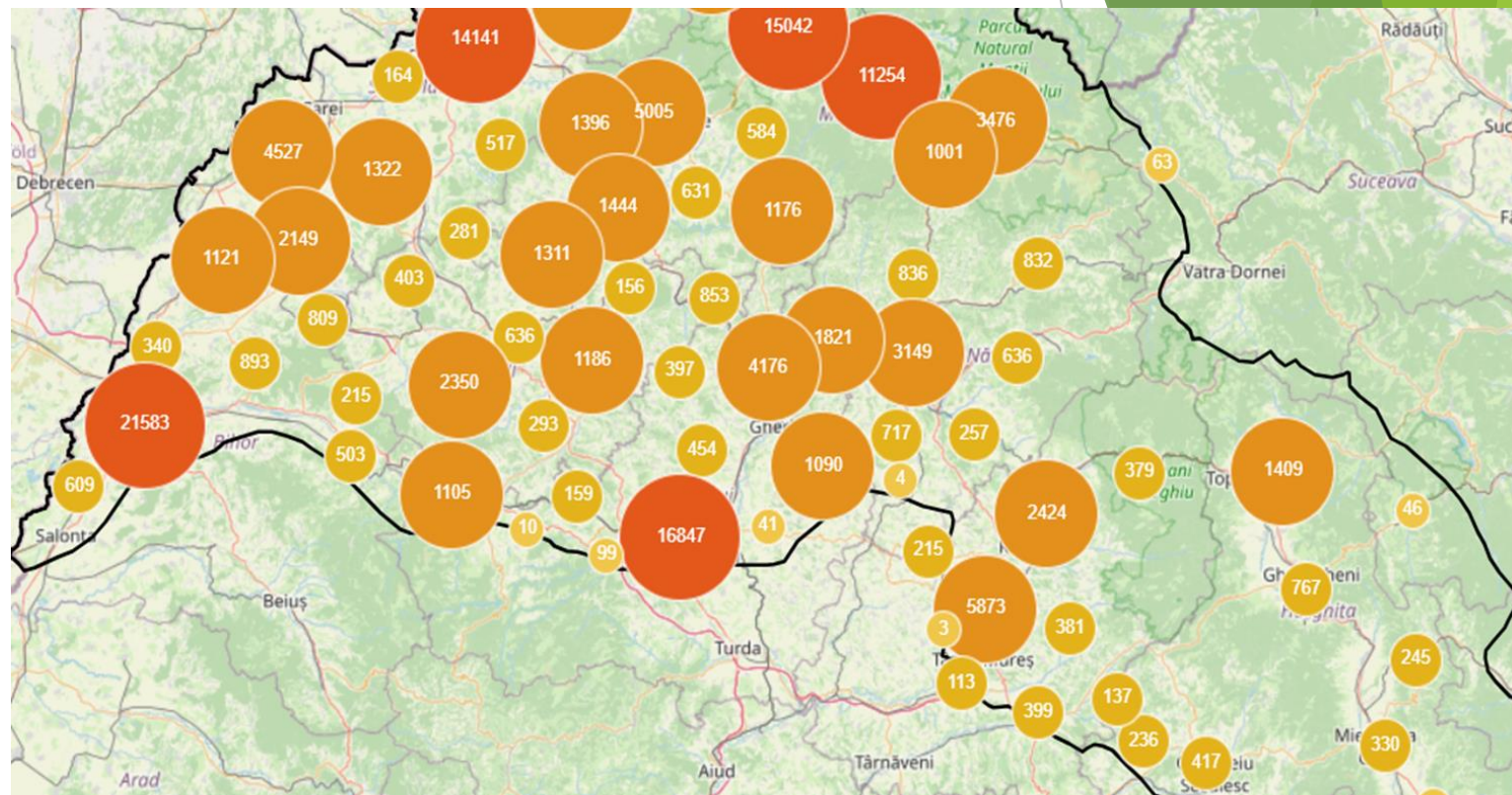
- ▶ Drumul spre distrugerea totală a evreilor din Transilvania de nord a început odată cu ocuparea Ungariei de către trupele naziste, la 19 martie 1944. Acesta era contextul socio-politic în care pronaziștii maghiari, alături de partenerii lor naziști, au trecut la implementarea soluției finale în Ungaria, la „curățarea” țării de evrei (Judenrein).

- ▶ Pagina de istorie: Operațiunea Margareta și ce a însemnat ea pentru evreii din Transilvania de Nord
<https://www.rfi.ro/politica-119316-pagina-de-istorie-operatiunea-margareta-insemnat-evrei>

Ghetoizare

La 5 aprilie 1944, a fost adoptată **legea privind stabilirea unui spațiu special unde să fie concentrați evreii**. În acest scop, s-a ordonat internarea tuturor evreilor, fără deosebire de vârstă și sex, în **lagăre de concentrare**. Ulterior ei au fost strămutați în **ghetouri**. Sarcina ridicării evreilor de la domiciliile lor a revenit poliției și jandarmeriei maghiare teritoriale. La fața locului au venit membri SS în calitate de consultanți. Planul preconiza pregătirea terenului pentru ghetoizarea și deportarea evreilor în **lagărele naziste de exterminare**; ghetoizarea și concentrarea lor în centre de deportare și desfășurarea deportării.

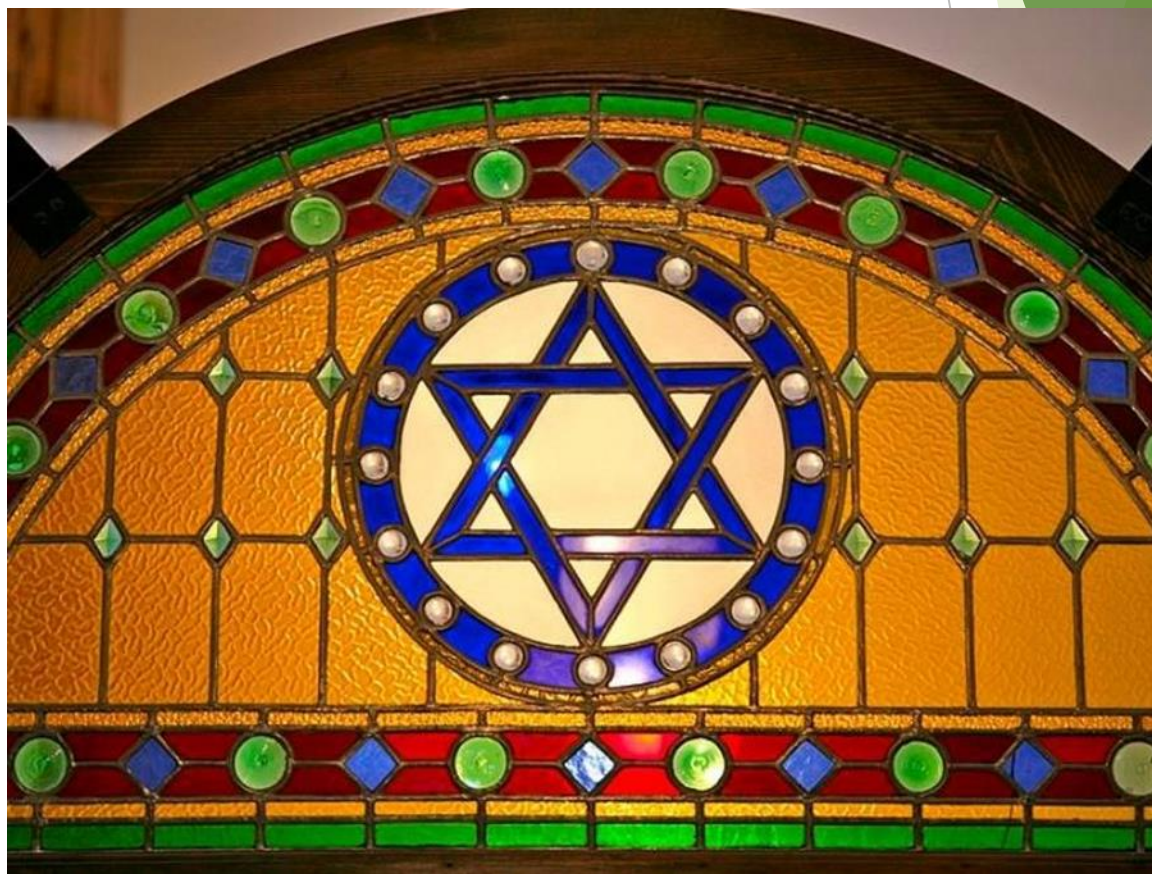

Populația evreiască deportată din Nordul Transilvaniei pe localități

- <https://holocausttransilvania.ro/ro/exhibits/show/ghetouri-si-lagare/ghetouri-si-lagare-tn>

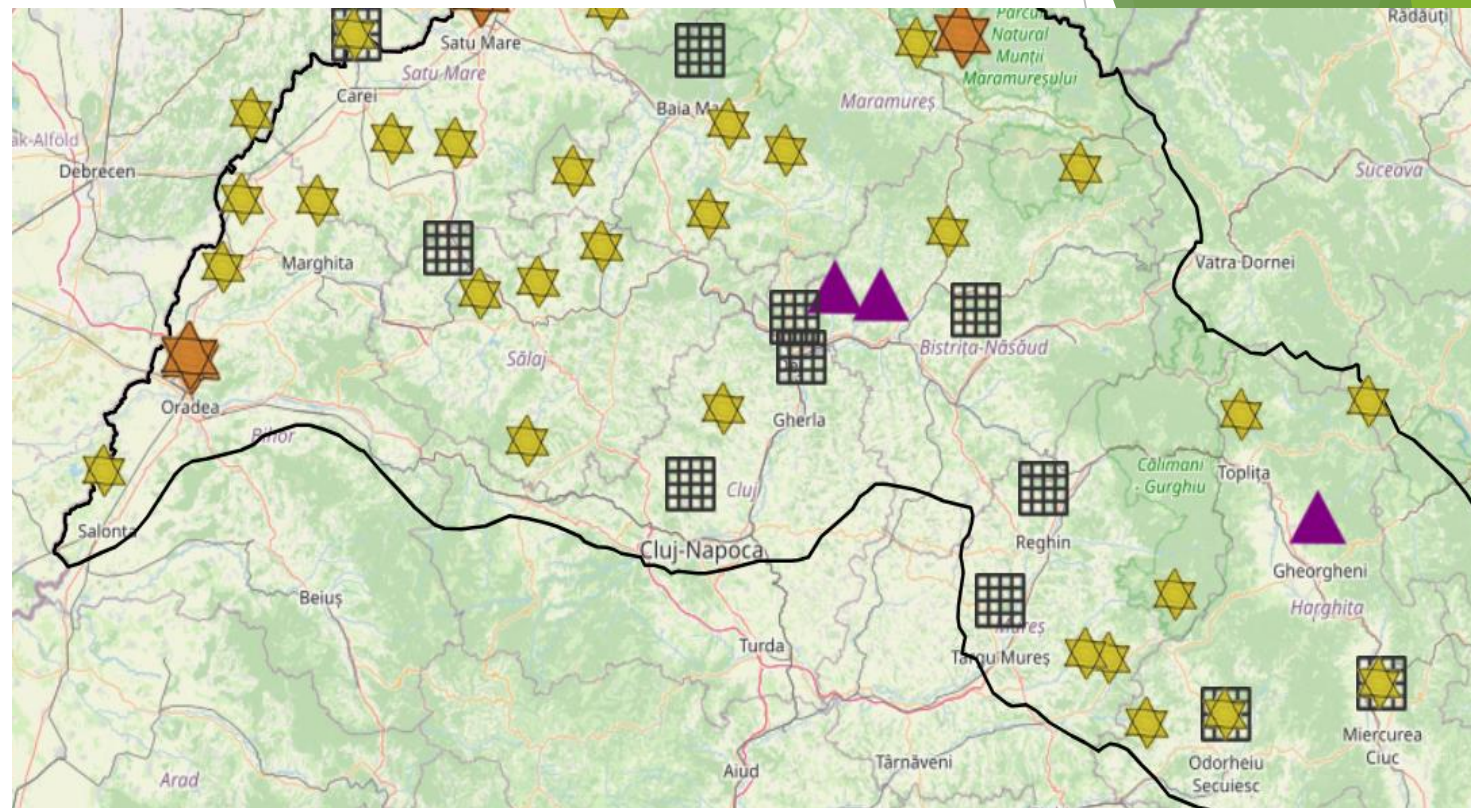
Ghetoizare

- Realizarea prevederilor respective a presupus introducerea unor măsuri legislative drastice de excludere a evreilor din societatea maghiară. Pentru identificarea lor pe stradă și în locuri publice, a fost promulgat un ordin special, la 5 aprilie 1944. Toți evreii trecuți de vârsta de șase ani au fost obligați să poarte pe haină, la loc vizibil, o stea galbenă cu șase colțuri de 10 x 10 cm, confecționată din pânză, mătase sau catifea. Nesupunerea la ordin atrăgea după sine sancțiuni grave
- Steaua lui David
- <https://enigmatica.ro/steaua-lui-david-povestea-din-spatele-simbolului/>

Ghetoizare

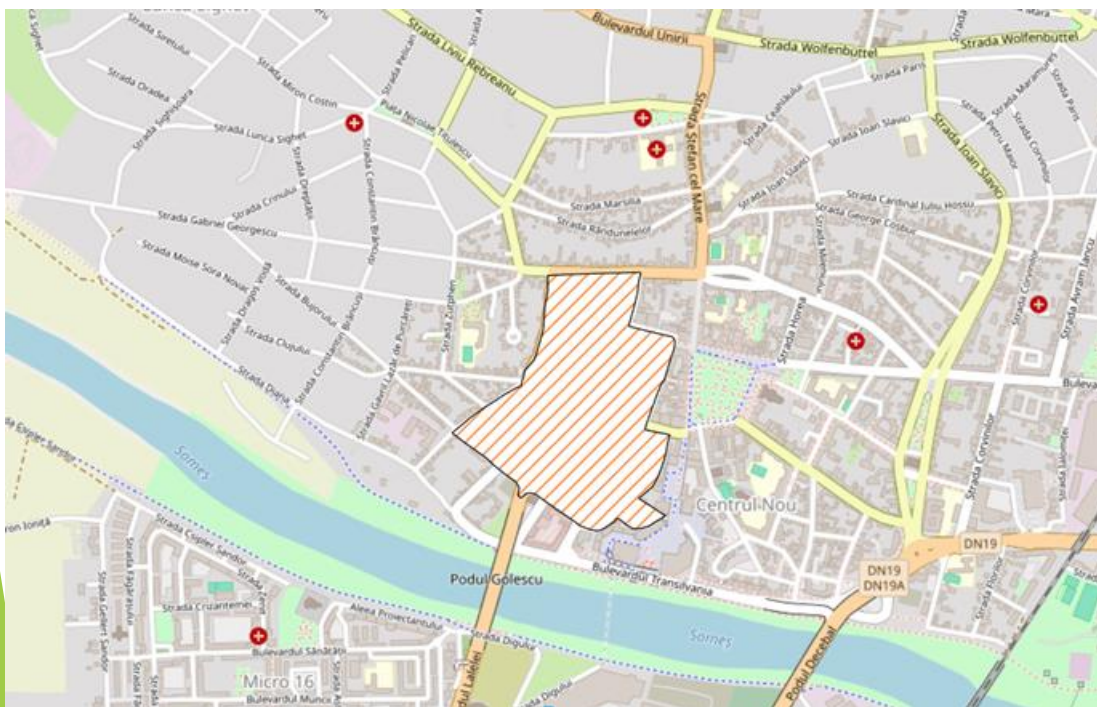
- Principalele ghetouri din Transilvania de nord au fost stabilite la Cluj (cca 18 000 de evrei), Dej (cca 7 800), Șimleu Silvaniei (cca 8 500), Satu Mare (cca 18 000); Baia Mare (cca 5 500 de evrei în două ghetouri), Bistrița (6 000), Oradea (35 000 de evrei în două ghetouri), Târgu-Mureș (7 380 de evrei).

- Ghetouri și lagăre de concentrare în Transilvania de Nord
- <https://holocausttransilvania.ro/ro/exhibits/show/ghetouri-si-lagare/ghetouri-si-lagare-tn>

Ghetouri din Transilvania

► Ghetoul din Satu-Mare

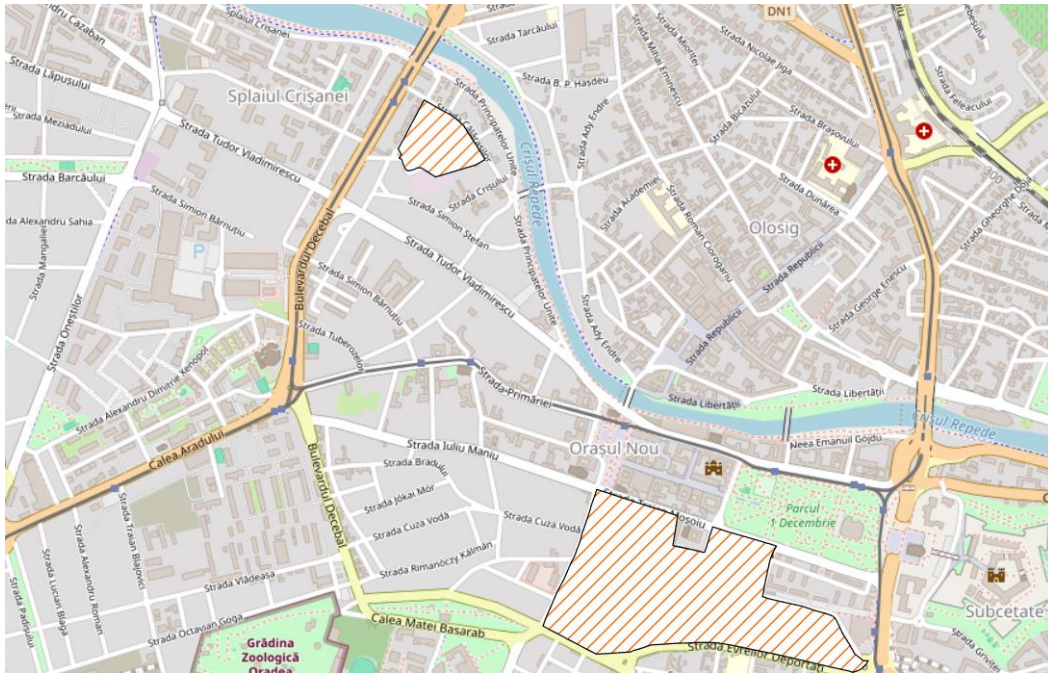

► Sinagoga Status Quo Ante, Satu Mare

Ghetouri din Transilvania

► Ghetoul din Oradea

► Amintiri despre Infern: Mărturiile evreilor din Oradea

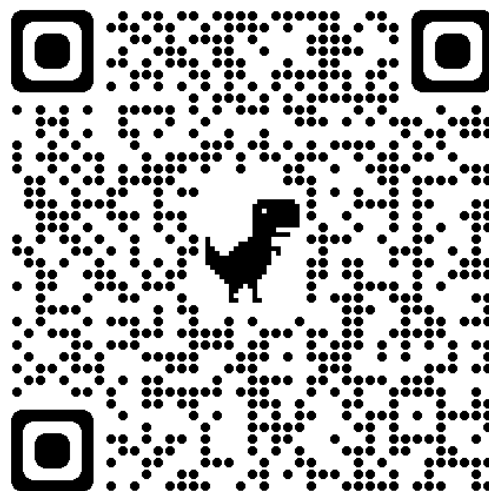

► <https://www.youtube.com/watch?v=6iRHkZqOC7Q>

Jurnalul Evei Heyman din Oradea

- ▶ https://www.youtube.com/watch?v=dUIXnAL1SZg&ab_channel=NicolaieArdelean

- ▶ <https://youtu.be/F3oBK474v4?si=zCVJgUvr9NhrsTal>
- ▶ <https://www.instagram.com/eva.stories?igsh=MW11amo2c2t6YWY1Zw==>

Aplicații

- Analizați cu atenție sursele A, B, C și răspundeți la următoarele cerințe:

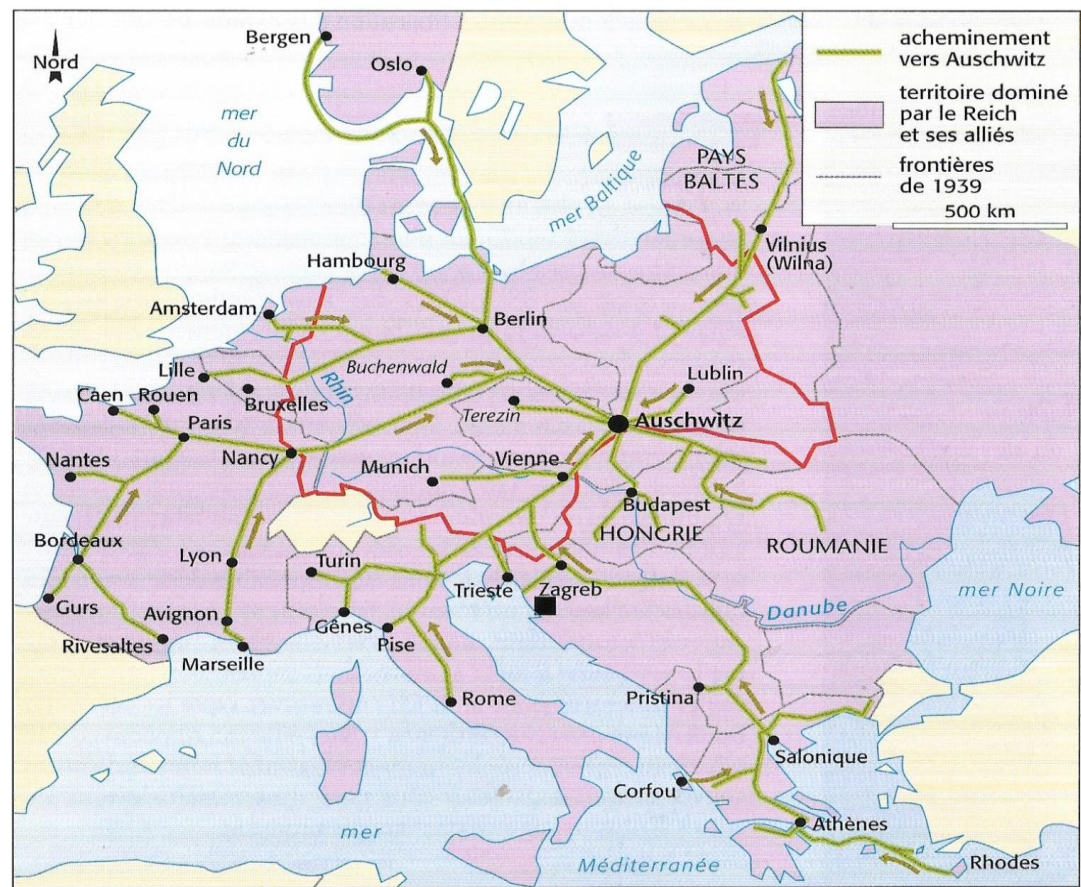
„În urma constituirii ghetourilor în cele mai multe orașe, mai ales în teritoriile realipite Ungariei în ultimii ani, evreii din aceste regiuni au început a fi puși la dispoziția autorităților germane și deportați. (...) Transportul se face în câte 11 trenuri pe zi, în vagoane de marfă închise. (...) Se afirmă că vagoanele nu sunt deschise în timpul transportului nici pentru a scoate cadavrele celor decedați.” Evreii din România între anii 1940-1944, vol. IV

„Până acum au fost deportați toți evreii din orașele de nord ca Sighet, unde ei erau în număr de circa 14 000 și reprezentau aproape 60% din populație. Se pare că tendința guvernului ungar este de a elimina definitiv în acest fel în primul rând evreii din teritoriile realipite (Transilvania, Maramureș etc.) considerați a fi mai puțin leali față de statul maghiar.” Evreii din România între anii 1940-1944, vol. IV)

- 1. Localizați, în sursa A, zona Maramureșului și orașul Sighet.
- 2. Identificați pe baza surselor istorice on-line teritoriile „realipite Ungariei” în perioada 1938-1940.
- 3. Menționați din sursa B două informații care se referă la populația evreiască.
- 4. Precizați, pe baza sursei C, numărul evreilor deportați din orașul Sighet. 5
- 5. Formulați un punct de vedere argumentat față de situația evreilor din Transilvania plecând de la următoarea afirmație: „Evreii din Transilvania au fost victimele mediului istoric în care au trăit. Românii i-au respins din cauza afinității lor cu cultura maghiară și, implicit, cu revizionismul și iredentismul maghiar. Ungurii, în special dreapta radicală, i-au acuzat că sunt renegați în serviciul stângii”.

Deportarea la Auschwitz și în alte lagăre de exterminare

Evreii din Transilvania de nord au fost deportați majoritatea în Polonia, la Auschwitz, unde au fost supuși la condiții inumane și la experimente medicale groaznice. În unele cazuri, au ajuns de aici și în lagăre din alte țări, precum Bergen-Belsen, Mathausen, Dachau, Teresienstadt etc.

Convoaiele pentru Auschwitz

Deportarea la Auschwitz și în alte lagăre de exterminare

Îmbarcarea de la Sighet spre Auschwitz

- ▶ La Auschwitz-Birkenau a funcționat cel mai mare lagăr de exterminare din zona de ocupație germană. Trenurile care porneau din diferite orașe ale Ardealului de nord ajungeau, de obicei, în trei-patru zile la Auschwitz. Câte patru trenuri în fiecare zi, fiecare tren cu câte 35-40 de vagoane de marfă, erau trimise în diferitele centre de ghetoizare și îmbarcare pentru a fi încărcate, potrivit unui program bine stabilit. Fiecare tren transporta câte 3 000 de evrei înghesuiți în vagoanele de marfă, câte 70-80 în fiecare vagon.
- ▶ <https://www.youtube.com/watch?v=IErAgl4-800>

Deportarea la Auschwitz și în alte lagăre de exterminare

- Până la Kassa (Košice), garniturile au fost însoțite de jandarmi maghiari; apoi înlocuiți de paznici SS. Din cauza înghesuiei și a căldurii, în vagoane abia se putea respira. Mulți dintre cei slabi și bătrâni mureau pe drum. La sosire, se făcea „selecția”: erau aleși cei capabili de muncă și executați pe loc cei ne folositori (bolnavi, bătrâni, copii).

- Ghetoul din Sighet, strada Rosetti

Studiu de caz: Elie Wiesel

- ▶ Elie (Eliezer) Wiesel s-a născut la 30 septembrie 1928 la Sighet, unde evreii reprezentau în acea perioadă 38,6% din populație. Elie, singurul băiat al familiei, mai avea două surori mai mari și una mai mică. Familia deținea o mică băcănie și ducea un trai liniștit. Limba în care vorbeau acasă era idiș, dar foloseau și româna, maghiara și germana. Atmosfera casei și a comunității evreiești din Sighet a fost conservată prin transformarea casei părintești de pe strada Tudor Vladimirescu nr. 1 în Casa Memorială „Elie Wiesel” (2001, Muzeul Maramureșului).
- ▶ În urma Dictatului de la Viena, Transilvania de Nord a fost anexată de Ungaria horthistă și, deși părea inițial o zonă mai sigură, deportările populației locale evreiești au început din aprilie 1944. Familia lui Elie a ajuns la 16 mai în lagărul Auschwitz-Birkenau. Eliberarea l-a găsit în lagărul Buchenwald, singur, la limita supraviețuirii.

<https://www.youtube.com/watch?v=VbXO4WDnW-I>

Studiu de caz: Elie Wiesel

- Experiența din lagăr l-a afectat profund și, la peste zece ani după eliberare, a scris în limba idiș *Un di velt hot geshvign* („Și lumea a tăcut”), care devine în versiunea prescurtată în limba franceză *La Nuit* („Noaptea”), carte tradusă și în limba română. Această carte a devenit cea mai tradusă și influentă mărturie a unui supraviețuitor al Holocaustului. Wiesel a publicat alte 57 de cărți până în 2008. A fost un orator cunoscut pentru drepturile omului - a vorbit despre victimele apartheidului, ale foametei din Africa, despre victimele genocidului din Cambodgia, Bosnia etc. - și, în această calitate, a primit Premiul Nobel pentru Pace în 1986, motivația comitetului norvegian fiind că Wiesel este „unul dintre cei mai importanți lideri spirituali într-o vreme în care violența, opresiunea și rasismul continuă să caracterizeze lumea de azi”.

- https://www.youtube.com/watch?v=0WS_00rNxz0

Studiu de caz: Elie Wiesel

- ▶ A înființat în 1986, alături de soția sa, Fundația Elie Wiesel pentru Umanitate, pentru a combate indiferența, intoleranța și nedreptatea prin dialog internațional și programe axate pe tineret care promovează acceptarea, înțelegerea și egalitatea. A fost o personalitate prețuită și recunoscută de mai mulți președinți americani. La 12 aprilie 1999, a ținut discursul „Pericolele indiferenței” în fața președintelui american Bill Clinton și a membrilor Congresului, la Casa Albă, iar la 5 iunie 2009 a revenit la Buchenwald într-o vizită oficială comemorativă, însoțit de președintele american Barack Obama și de cancelarul german Angela Merkel. A militat pentru construirea la Washington a Muzeului American al Holocaustului, deschis pentru public în 1993, dar și pentru educația morală despre Holocaust în România. A prezidat Comisia Internațională de Studiere a Holocaustului în România (2003), numită ulterior Comisia „Wiesel”, compusă din experți din România, Statele Unite ale Americii, Franța, Germania și Israel. Ca rezultat al activității comisiei și al raportului acesteia a fost înființat, în 2005, Institutul Național pentru Studierea Holocaustului din România „Elie Wiesel”. Elie Wiesel a decedat la 2 iulie 2016, la vârsta de 87 de ani.

- ▶ https://www.youtube.com/watch?v=6pHg6VWpA6M&ab_channel=UnitedStatesHolocaustMemorialMuseum

Aplicații

- ▶ 1. „«Ăla de-acolo e tatăl tău?» m-a întrebat responsabilul blocului. (...) Și-a pus mâna mare și păroasă pe umărul meu și-a continuat: «Ascultă-mă bine, micuțule. Nu uita că te afli într-un lagăr de concentrare. Aici, fiecare trebuie să lupte pentru sine și să nu se gândească la alții. Nici măcar la tatăl lui. Aici, nu există tată, frate sau prieten. Am să-ț i dau un sfat bun: să nu-i dai rația ta de pâine și de supă bătrânului tău tată».” (Elie Wiesel, Noaptea)
 - a. Precizați din sursă două informații referitoare la lagărul de concentrare.
 - b. Formulați un punct de vedere referitor la discursul responsabilului de lagăr. Argumentați răspunsul dat.
- ▶ 2. Căutați la bibliotecă romanul Noaptea al lui Elie Wiesel. Identificați pasajele care se referă la distrugerea morală a omului, la demnitatea umană, coeziune socială și nonviolență.
- ▶ 3. Realizați o hartă în care să refaceți drumul lui Elie Wiesel de la Sighetul Marmăției la Auschwitz și Buchenwald .